

Yaklaşık 1973'ten itibaren açıkça kendini gösteren ve bugüne kadar giderek artan bir hızla yaygınlaşıp yeni boyutlara varan toplumun politikleşmesi olayı; Genel Direniş günlerinden sonra artık sınıfsal niteliği daha berrak görülür hale geldi. Şimdi olay, politik niteliği belirleyici hale gelen somut bir sınıf mücadelesi biçimindedir. «Politikanın önceliği» ilkesi, bugün her zamankinden daha fazla ve gerçek içeriğiyle toplumsal hayatın belirleyici ilkesi durumundadır. Görünen odur ki; önümüzdeki dönem, bu belirleyici ilkenin çok daha açık uygulamalarıyla dolu olacaktır.

Söylemek gerekir ki; «politik öncelik»; yalnızca genel olarak karşı karşıya gelen sınıflar arasında değil, bizzat bu sınıfların içindeki mücadelede de belirleyici özelliğini göstermektedir. Halil Tunç ve ekibinde temsil edilen bir eğilim, her ne kadar şu gelişen olaylar içinde gitgide daha fazla tükenir hale geliyorsa da, kabul etmek gerekir ki, bugün işçi sınıfı alanı içinde bir güçtür. Bu «güç», Halil Tunç'un ağızından soruna nasıl baktığını geçenlerde ifade etti. Tunç, artık asma, asılma sözcükleriyle anlatmaktadır durumu. Konu onun gözünde ancak bu terimlere elveren bir nitelikte gözükmektedir. Karar anlarında sarsılan ve çözülen, ama asıl niteliğini böylesi karar anlarının gelmesini önlemek gibi bir tavırda gösteren sosyal-demokrat eğilim; bugün bu durumdan en tedirgin harekettir. Az sonra «politikleşme»nin ilginç ve önemli bir örneği olarak sözünü edeceğimiz Aliğa olayı dolayısıyla Petro-Kimya Sendikası başkanı Mehmet Kılınç'ın söylediği direnişe iliş-

kin ilk sözler iyi bir göstergedir. Mehmet Kılınç, rafinerideki direnişin sembolik olarak belki bir-iki gün sürebileceği gibi bir durum varken, hükümetin aldığı sert tedbirlerle durumun bu hale getirildiği anlamında sözler söyledi. Ama daha sonra Hükümetin, yani bu kurumda temsil edilen sermaye ve mülk sahibi sınıfların ortak çıkarının, Aliğa konusunda sert ve kararlı tavrını bu sözlerden dolayı hiç deyiştirmediği görüldü. Hükümet, her ne pahasına olursa olsun Aliğa politikasını sürdürmekte ve karşındakilere yalnızca mücadele yolunu açık bırakmaktadır. Ereğli Demir Çelikte bir gün süren ve sonra amacına ulaştığı öne sürülerek sona erdirilen direnişle ortada tavrın ilginç bir örneğini gördük. Türk-İş içindeki sosyal-demokratların tavrıları olağandır ve başka birşey de beklenemez zaten. Ama bu tavır, Direniş günlerinde Direnişten «kendi hesabına yararlanmak yolunu da seçebildi. Yol-İş örneği budur.

Genel Direniş'in teknik yapısına, yani koordine edilmesi, direniş günleri içindeki çalışmalar ve direniş sonrası sorunları gibi boyutlarına *politikanın etkisini* formüle etmek gerekirse bunun, «sistemli bir kendiliğindencilik» olduğunu söylemeliyiz. Yani olayın kendiliğinden niteliği elden gelen ve *gelemiyen* bir dizi gayretle öne çıkarılmaya çalışıldı denmelidir. Hiç kuşkusuz «kendiliğinden oluşu» bu vurgulama çabasının, DISK ve bağlı sendikaların hukukî durumu ile ilgili gerekçelerinin olduğu söylenebilir ve doğrudur. Buna, yani Konfederasyonun ve sendikaların kapatılmasına yol açacak hukukî kanıtlar yaratmamaya

dikkat edilmesine elbette çalışılmalıdır ve bu dikkati kınamak bugünün koşullarında en azından gerçek dışı düşüncedir. Fakat tarihi niteliği, politik anlamı böylesine önemli olan Genel Direniş'in bütün yanlarıyla koordine edilmesi için başka yollar yok mudur? Bu soru, Direniş gündeme gelirken sorulması ve çözüme kavuşturulması gereken ilk ve esas soru değil midir? Direniş'in amacı olarak gösterilen ve çoğu CHP ile ilgili olan sözler ve buna rağmen CHP'nin takındığı tavırlar, bir bütün olarak anlamlıdır ve bu anlamın niteliğine karşı çıkılmalıdır. Görünen odur ki; CHP, Direniş eylemine taraftar olmamasına rağmen Direniş başlamış ve bununla CHP olumlu tavır almaya zorlanmıştır. Fakat bu zorlama, bu «ikna etme» girişimi için gösterilen kanıtlar, CHP'nin politik çizgisinin «sağına seslenmektedir». CHP'nin kuracağı bir hükümet için, veya erken bir seçim için MC hükümetinin düşürülmesine çalışmak; CHP'ye cazip gelmediği gibi, böyle bir kampanyaya *bu biçimde* katılmak da istememiştir. Bunun başlıca iki nedeni vardır ve her ikisi de CHP politikasının aslı niteliklerine uygundur. İlk CHP böyle bir politik ortamda, ülkenin toplu durumunun bu evresinde hükümet olmayı istemez. Hatta Ecevit'in Ekim ayı ortalarında söylediği üzere erken seçim bile istememektedir. Genel Seçime hazırlanmaktadır. Son günlerde basında başlatılan ve nüfus sayımı sonuçlarının ivedilikle ilanı isteyen kampanya, teknik hazırlıklara şimdiden girişildiğini gösteriyor. İkincisi CHP, «sol»da resmî politik insiyatifi hangi gerekçeyle olursa olsun kaybetmek istemez. Kendisine sağdan da seslense herhangi bir politik gücün açtığı yolda yürümez. Bu basit ama temel bir politika kuralıdır. Sayı gücü ne olursa olsun, bir diğer ufak gücün açtığı yola giren ve böylece insiyatifi kaybeden bir parti, önce politik nüfuzunun sonra da sayısal gücünün sarsıldığını görür. CHP bunu bilen, kavrayan deneyli bir partidir. Ve kaldı ki bugün büyük sermaye çevrelerinin bazılarınca tutuluyorsa, bunun bir nedeni ve gerekçesi de «sol»

alandaki inisiyatifi elde tutma, bu alanı belirleyebilme imkânıdır. İşveren Konfederasyonu'nun adeta emredercesine fabrikalardaki işçi temsilcilerinin ve önder işçilerin atılmasını istemesi ve bunu uygulattırması karşısında CHP'nin takındığı kayıtsız tavır, pasifizmden değil, işi bilen, hesaplı bir anlayıştan ötürüdür.

Bu yorumumuzla Genel Direniş olayının kendisini mi eleştiriyoruz? Hayır, kesinlikle değil. Bu olay, son yılların en etkin siyasal eylemidir, işçi sınıfının mücadelesinde tarihi bir aşamadır. Üstelik bütün bunların ötesinde işçi sınıfının en ileri unsurları üzerine yöneltilen sistemli saldırılara karşı zorunlu bir eylemdi. Bu zorunluluğun özellikle toplumsal-politik nedenlerine az sonra değineceğiz. Eleştirdiğimiz şey, olayın bu yanı, uzun vadede ve nesnel olarak ele alındığında asıl olan bu yanı değildir. Eleştirmemiz, bu olay üzerinde yapılan bir politik hesabın yanlışlığına, bunun ötesinde böyle bir hesabın yansıttığı eğilimin niteliğindedir.

Genel Direniş zorunlu hale gelmişti. İşçi sınıfının yükselen politik duyarlılığının doğal bir biçimlenişidir bu eylem. Devlet ve hükümetin, işçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadelesine set çekmek ve hele bu mücadelenin politik niteliğe erişmesine engel olmak için kurmaya çalıştığı DGM'ye tavır almanın bu biçimi, tarihi bir aşamadır. Kaldı ki DGM olayının çok öncesinden beri İşveren Konfederasyonu ve MESS'in özellikle Maden-İş'e, DİSK'in bu en etkili sendikasına, genel işçi hareketinin en ileri kesimlerini oluşturmak gibi tarihi bir geleneği olan maden endüstrisi işçilerine karşı ekonomik-örgütsel tedbirler almaya yöneldiği biliniyordu. DGM'yi ön plana getirmeyi hükümetten öncelikle isteyen güçlerin bunlar olduğu açıktır. Profilo'da işçi direnişi sürerken bir de işveren direnişi vardı, işverenler direnişi vardı. Genel Direniş ertesinde işten atılan arkadaşları için bazı fabrikalarda yeniden başlayan işçi direnişi kısmiydi ama işverenler, özellikle MESS, Direniş günlerindeki kadar bütündüler

İşverenler direniş yapıyorlar asıl.

Birikim 21/4

Yükselen toplumsal muhalefete, onun politikleşmesine karşı direniyorlar. Çelişiklere, sürtüşmelere rağmen bu ortak tehdit karşısında düzenlerini sürdürebilme adına direniyorlar. Bu politik amaç, bu politik öncelik en iyi Aliğa'da görüldü. Rafinerinin aylarca durmasına, hatâ elden çıkma ihtimaline rağmen Hükümet işte bu politik öncelik adına Aliğa işçilerinin tamamını işten atmaya yöneldi. Bu öylesine önem verilen bir öncelik ki, ilk başta rafinerinin elden çıkacağını bile unutmalarına yol açtı. Bugün hükümetin Aliğa politikasının bu hiç de ekonomik olmayan yönü eleştirilmiyor bile.

Bu ortamda, Genel Direniş, işçi sınıfının vermek zorunda olduğu bir cevaptı. Tarihinde ilk defa bu denli yaygın bir politik eyleme giren işçi sınıfının bu hareketinde, ekonomik endişelerin engelleyici bir yanı olduysa normaldir. Ekonomik bilinç biçiminin ilk aşılma etabıdır bu. Kabul etmek gerekir ki, o bu işi kendi başına yapmıştır, bu aşamaya, siyasal eyleme girişe kendi dışından etkili bir yardım almadan başlamıştır.

Bu işe açıktır ki yeni görevler dönemine girildiğini anlatmaktadır. Direniş sonrasının siyasal görevleridir bunlar. Üstelik şimdi işten atılan iki bine yakın işçinin ekonomik sorunları vardır. İşçi sınıfının sendikal örgütleri içinde çözümlenmeye çalışılan bu sorunlara yardımcı olmak için birçok kuruluşun başlattığı kampanya, olumlu bir başarıdır.

DGM olayının kapanmaya yüz tutmasından itibaren, «politik önceliğin» sermaye cephesi içindeki biçimleniş de kendini göstermeye başladı. Hükümetin ve genel olarak devlet kurumlarının adeta, her nasılsa biraraya gelmiş feodal birimler toplama gibi davrandığı, MC kurulduktan beri alışlagelen bir durumdu. «Dış»a karşı birlik, ama «iç»de koalisyon mantığının kaldırılmasına imkân olmayan bir didişme, bir alan paylaşımı savaşı sürmektedir. Bu bazan komik, garip işleyiş, aslında varolan devlet düzeninin açıkça sarsılmasıdır. Devlet düzeni, toplumsal sınıflar arasında bugünkü

gibi bir ilişkinin olmadığı; genel olarak toplumsal yapının bugünkünden hayli farklı olduğu bir döneme özgü olan kurumsal yapısı ve işleyiş kurallarıyla, bir bütün olarak çatırdamaktadır. Bu çatırdamayı daha da artıran etkenlerden biri toplumun politize hale gelişi ise, bir diğeri de özel olarak sermaye ve mülk sahibi sınıfların, gerek sınıf ve gerekse zümreler olarak devlet yapısı içinde birbirlerine karşı sürdürdükleri mücadelelerdir.

AP-MSP mücadelesinin hükümet ortaklığına rağmen gitgide kızışmasına ek olarak her bir partinin bir diğeriye karşı sürdürdüğü mücadele de sert. Biz burada yalnızca MHP'nin AP'ye karşı söylediği, Millî Eğitim Bakanlığı içindeki AP-MHP çatışmasıyla ilgili «komünistlerle (kastedilen TÖB-DER'dir) işbirliği» yolunda ithamlarını verelim. Ancak bir bütün olarak sermaye cephesinin, bütün toplumsal muhalefete karşı ve bu muhalefeti dağıtabilmek için kullandığı temel motifi, AP-MSP çatışması içinde görüyoruz. Her iki parti ve özellikle MSP, son zamanlarda alay konusu olacak kadar sık, «temel atmak»la meşgul. Milyarların, trilyonların, iktisadi kalkınmanın, dünyanın 5. güçlü ekonomisine sahip olmanın ve daha bir dizi «ekonomik» sözün, hem genel ekonomi kurallarına ve hem de sözün, vaadin ekonomik kullanılmasına aldırış etmeksizin ortada döndürüldüğü bir atmosfer yaratılarak dikkatler çekilmek isteniyor. Bu, seçim hesapları dışında, toplumun belli bir eğilimini yakalamak ve oradan, artık korkutucu hale gelen, toplumun politikleşmesi olayını durdurmak, engellemek gayreti de değil midir?

Birikim'in geçen sayısında Mao Ze Dung'un ölümü dolayısıyla Çin'in varolan politik düzeninde yumuşaklığın, sertliğe dönüşmesini getirecek bazı değişimlerin olmasını beklemek gerekir demistik. Bu sözlerimiz, şaşırtıcı bir çabuklukla gerçekleşti. Çin'deki son olaylar bunu gösteriyor. İlimliler, «radikal»leri radikal biçimde etkisizleştirdiler. Resmen doğrulanmayan ölüm söylentileri çıktı. «Radikal»lerin bir kısmının darbe dü-

Birikim 21/5

zenlemeye çalıştığı ve bunun önleendiği de son gelen haberlerden biri. Radikallerin sahte vasiyetname (Mao'nun) düzenlemeye çalıştıkları söylenirken, başında bu kez Mao'nun ılımlıları tutan «son sözleri» yayımlandı.

Olaylar henüz tam anlamıyla durulmuş değil. Fakat «ılımlı» kanadın duruma hakim olduğu belirlenmiş durumda. Yakında sanırız ya yeniden yazılarak ya da işte bu son olayları anlatan bir ekle ÇKP tarihinin yeni basımı yayımlanır. Resmî suçlama kampanyaları başlamıştır bile. Bu kampanyalarda kullanılan suçlama sıfatları da bundan öncekiler gibi olacak elbette.

Fakat Çin dışındaki ÇKP yanlıları bir ikileme karşı karşıya kalmış oluyorlar bu durumda. Tasfiye edilen radikaller herhangi bir ekip değil. Onlar ÇKP'nin Sovyetler'deki politik işleyişe, bürokrasiye, kitlelerin apolitize haline karşı; böyle bir durumun Çin'de önlenmesi için yapılan Kültür Devrimi'nin ürünü, bu olayın temsilcileriydiler. Kültür Devrimi, «geriye dönüşün önlenmesi için yapılmıştı. Ve radikaller kısmen Çu En Lai da dahil olmak üzere Teng Hsiao Ping'i daha yakınlarda bu gerekçelerle itham etmişler, Teng'i uzaklaştırabilmişlerdi. Ama şimdi, onlar belki de «geriye dönüş» den yana olmakla suçlanıp, isimleri Parti tarihine böyle yazılacak kişiler olacaklar.

Moral-ideolojik kanıtlarını her şeyden çok Mao'nun bu radikal takipçilerinden alan Çin dışı grupların bir kısmı, «Stalin'in ölümüyle birlikte bir avuç hainin yönetimi gasbettiği» biçimindeki SSCB'ye uygulanan ÇKP formülünü Çin için de uygulayabilirler belki.

«Bir avuç adamın iktidarı gasbedilmesi... Ve bir toplumsal düzenin böyle değişebilmesi... Böylesi «görüş»lerin Marksizm dışılığı, yanlışlığı apaçık. Tavırlarını böylesi yaklaşımlarla kuran eğilimlerin bir bunalıma girmeleri kaçınılmazdır.

Anti-Stalin kampanyayı bütün Komünist Partilerde uygulatabilen SBKP'

nin resmî nüfuzu, bugün ÇKP'de yok. Bu bakımdan ayrılmalar, kopmalar olağan karşılanmalıdır.

Bu sayımızda yer alan yazılardan ilki B. Moran'ın Halide Edip Adıvar'ın ünlü romanı *Sinekli Bakkal* üzerine bir inceleme. Osmanlı toplumunun yıkılış dönemindeki politik eğilimleri yansıtan bu romanıyla Halide Edib'in bir Osmanlı aydını olarak portresi de çiziliyor.

Geçen sayımızda yayımlanan Mehmet Ayhan'ın «Çelişki Üstüne» adlı yazısında katılmadığımız noktaların olduğunu belirtmiştik. Murat Belge'nin yazısı bununla ilgili ve Mehmet Ayhan'ın çelişki anlayışını politik-toplumsal sonuçlarını da inceleyerek ele alıyor.

Aynı konuda Sevan B. Nişanyan'ın dergimize gönderdiği bir yazıyı da bulacaksınız. Yale Üniversitesi'nde felsefe öğrenimini yapan Sevan B. Nişanyan'ın yazısı çelişki sorununun Marx ve Hegel'deki felsefi konuluşuna eğiliyor.

Geçen sayımızda ele aldığımız emperyalizm sorununa devam ediyoruz. Günümüzde emperyalizm sorunu ile ilişkin konuların ele alındığı bu yazıda, geçen sayıda söz vermiş olmamıza rağmen THKP-C'nin emperyalizmin bunalım dönemleri ile ilişkin görüşlerinin eleştirel analizine yer veremedik. Bu konuyu daha geniş boyutlu olarak gelecek sayımızda bulacaksınız.

Çeviriler bölümünde devlet konusu ile ilişkin bir yazıya yer verdik. Yakında yayımlayacağımız, kapitalist devlet üzerine incelemeleri içeren kitapta ele alınan konulara bir hazırlık niteliğinde olan bu yazının yararlı olacağını sanırız.

Birikim